

Vargáné Nagyfalusi Ilona: Az apátfalvi Szent Mihály Plébániatemplom története.

Apátfalva település nyoma 1334-ben tűnik fel Pátfalva néven, ahogy a mai nyelvszokás is nevezi. Akkori plébánosa Pál öt garas pápai adót fizetett. (Ez magas javadalomnak számított.) 1493-ban került a falu a püspök birtokába. 1514-ben a Dózsa –féle parasztlázadás alkalmával Dózsa György egy csapata „az Maros mellé Apátfalvára Csanád ellenibe szálla” melyet Báthori István főispán és Csáki Miklós püspök szétverték.

1552-ben Ahmet bég Temesvár bevétele után teljesen elpusztította a falut, úgy hogy az 1555. és 1561. évi adóösszeírások pusztának mondják. 1649 körül kezdtek letelepedni „egyes katolikus magyarok”. 1654-ben Kis-Apátfalvának van nevezve, majd 1686-ban elpusztították a tatárok. 1702-ben azt mondják róla, hogy „népes”. 1757-ben Uj Csanad alias Apathfalva néven említik.

A falu utolsó betelepülése 1752-től veszi kezdetét, ugyanis 1751-ig tartozott Apátfalva a szerb határörvidékhez. Ekkor kamarai igazgatás alá jutott, s az uradalmi igazgatóság nagy buzgalommal látott hozzá, hogy a nagy határral bíró helységet lakosokkal szaporítsa.

1752-1756-ig a környékbeli magyar helységekből nagyobb számú lakosság telepedett ide, majd a Jászságból, Jákóhalmáról és Heves megyéből palóc telepések jöttek. Mária Terézia királynő intézkedésére a csanádi püspök Apátfalvát önálló plébániává tette 1753-ban. Első plébánosa **Moholányi István**. A templomot 1754-ben a kincstár költségén kezdték építtetni, és 1757. szeptember 29-én Szent Mihály arkangyal tiszteletére szentelték fel.

Apátfalva község lakossága a következő évszázadban a környező településektől elkülönült, ragaszkodott hagyományaihoz, szokásaihoz, mélyen vallásos nép volt. Templomukra, papjaikra mindig különös gonddal voltak. S valahogy a püspökök is legtöbbször nagy tudású, iskolázott, intelligens, igazi papokat küldtek a faluba. Azt nem mondom, hogy könnyű dolguk volt a „pátfalviakkal”, hiszen Féja Géza falukutató így mutatja be őket: „Kedélyük sokkal lágyabb, beszédjük kedves, szikrázó, humoros. Nagyon vallásos katolikusok, de ugyanakkor rátartiak, gögősek és harciasak is. A székelyekre emlékeztetnek, van bennük valami egészséges törzsi vadság, fejlett esztétikai hajlandóság, bévülről folyton mosolyra csiklandozó életkedv s misztikus hajlam is.”

A Historia Domus adatai szerint, amire szükség volt oltárterítők, eszközök, miseruhák, kegytárgyak tekintetében az mindig elő lett teremtve. Az évek alatt a templom berendezései szépen gyarapodtak, a faluban földesúr nem lévén, a jobb módú parasztemberek, iparosok adakoztak.

Külső megítélése alapján „Pátfalva” jómódú magyar helység, ami a nép megjelenésén, a külső viseletén, a házak előkelő csínján a községet környező szép gazdasági tanyákon is meglátszik. 1836-1864-ig volt plébános **Horváth Mihályt**, az ő idejében már a felújítások kezdődtek.

A templomot 1840-ben kifestették, majd tölgyfa padokkal látták el.

1842-ben megújították az 1828-ban szerzett orgonát és a Szent József és Szent János mellékoltárokat. 1846-ban két harangot öntettek, egy 1108 fontos nagy harangot és 30 fontos lélekváltság harangot, ez utóbbit Lengyel Ádám adta ajándékba.

1847. évben vásárolták 880 forintért a toronyórát, Bognár Lajos szegedi kovácmester készítette. A templom Szent Anna képét 1854-ben Kargl Károly bécsi festőművész 85 forintért, a Szent Mihályét 10 láb magas, 6 láb széles képet Pesky József budapesti akadémikus festőművész készítette 120 forintért.

1864-ben **dr. Szabados József** -et nevezték ki plébánossá, ezzel kezdetét vette Apátfalván a komolyabb törekvés a népművelődés előmozdítására. Az egyház emberei remélték, hogy a hitélet föllendülésével a nép erkölcsi is megjavulnak. Ebből gondolom, hogy az egyházi vezetők elégedetlenek voltak alakosság viselkedésével, szokásaival. Szabados sokféle ájtatosságot, imádságos társulatot hozott létre és működtetett. Ő szerezte meg a lakosok adakozásaiból a keresztúti képeket is. Kiemelkedőt tett a vízvédelem terén is. 1854-ben szabályozták a Marost Apátfalvánál is. Szabados fáradozásainak köszönhető, hogy a kormány az átvágást kiszélesítette és Apátfalvát a pusztulástól megmentette az 1870-es árvízkor. 1876 –tól 1884-ig **dr Kun László** lett a plébános, aki a makai kerület alesperese is volt egyben. Sok történt a hitélet fejlődése terén, a templom díszének emelése és az egyházi vagyon biztosítása körül.

1877- ben a templomot kifestették és két ékes új mellékoltárt állítottak, melyekre a képeket Gautsch bécsi festőművész készítette. „Makula nélküli fogantatás és Szent József mellékoltárok.”

1880-ban a főoltárt szintén megújították, Szent Mihály képét, mely azelőtt a falon függött, állványkeretbe helyezték.

1885-1899. **Kristóffy János volt** a plébános. A nép szeretetét bírva, hívei segítségével értékes műtárgyakat szerzett az egyház kincstára számára. Más felekezetbeliek közül sokan térték át katolikus hitre.

1916-1922-ig **Benó József** volt a plébános. A régi templomról 1916-ból maradt föl részletes leírás

Ezen épület egészben véve szilárd téglá-építmény, tükör földmzettel bír, álló fedélszékkal ellátva s zsindegyel fedve. A templom 1754–1757 években épült. Hossza 32,5 méter, szélessége 11 méter. Egyes részei a következők:

„1. A főbejárat a torony alatt kőlapokkal van burkolva, van rajta kétszárnyú nagy ajtó kőtokban, vésett és festett, kellően vasalva. (Állapota rozoga.)

2. A szentsír, mely a főbejáratától balra nyílik, padozata deszka, van rajta kétszárnyú deszkaajtó, festve, vasalva. (Jó.)

3. A chórus feljáró tölgyfából készült csigalépcső. A chórus feljártában van: négyszárnyú üvegezett fatokban lévő ablak, sodronyhálóval. (Kopott.)

7. Templomhajó kockakővel burkolva. Van rajta hatszárnyú fatokban lévő ablak sodronyhálóval. (Rossz, 6 ablakkal.)

8. A szentély kőkocka padozattal; van rajta hatszárnyú fatokban lévő ablak sodronyhálózattal; kőtokban lévő egyszárnyú vésett ajtó vasalva és festve. (Rossz.)

9. A templom tetőzete zsindegyel van fedve, a fedélcsúcson a szentély felett bádogkereszt. (Jó.) stb.

13. A templom telke egy kis téren van sodronykerítéssel bekerítve, befásítva.”

A 20. századra a templom kicsinek bizonyult állaga avult. Az 1916. szeptember 29-i jegyzőkönyv szerint: „Ósdi épület, úgy tűnik fel, mintha senki sem volna a gondozója, sem látogatója. Pedig a jámbor hívek oly nagy számmal látogatják, hogy be sem tudnak szorulni, azért a templom előtt buzgólkodnak még télidőben is. Tornya az épülettömbből jóformán ki sem emelkedik. Tetőzete zsindegyel, lebontásra vár.”

1923-1958-ig **Kelemen András** kormányozta a plébániát. A templom bővítését 1932-ben Tóbiás László szegedi műépítész tervei alapján Stampay János szegedi mérnök, építési

vállalkozó végezte el. A befogadóképességét növelendő, egy-egy oldalhajót építettek, melyek fölé karzatokat emeltek. A fő és mellékhajók között 3-3 nyílás található, a karzatnál árkados kiképzésű. A templom hossza 32.5 méter, szélessége 11 méter. Ekkor nyerte el bazilikás belső tere a mai formáját. 1932-ben a közadakozásból összejött pénzből Csúry Ferenc szegedi órásmester elkészítette a toronyórát.

Az újjáépített templomot 1935. október 6-án szentelték föl. 1940-ben, Szigetiné Hideg Ágnes költségére a főhomlokzat fülkéibe Bakonyi Viktor szegedi szobrász által készített Szent István és Szent Imre szobrokat vásároltak.

1957-ben, a templom főnnállásának 200. évfordulóján renoválták a templomot és a plébániát, **dr. Pongrácz Lóránt** volt a plébános.

1970-1987-ig **dr. Katona István** volt Apátfalván a plébános, aki sokat törődött a lakosság lelki életével, jó baráti kapcsolatot ápolt a katolikus lakossággal.

1976-ban süttői vörösmárvány borítású liturgikus teret és szembemiséző oltárt építettek. Ekkor szűnt meg a Szent József és Szűz Mária mellékoltár és az áldoztató rács. 1991-ben Mohai Attila iparművész az oldalhajóra üvegablakokat készített. Jobbról Szent Gellért, Batthyány-Strattman László, Mindszenty József; balról Szent József, Szűz Mária és Salkaházi Sára emlékére. A tabernákulum ajtaját tűzzománc technikával Fehér Margit iparművész készítette.

2006-ban készült el a jobb oldali Mária oldaloltár, a kontyos Mária szobor kapott rajta helyet, (18. századi szobor), és a bal oldali faoltár a prágai kis Jézus szoborral.

2007 –ben a templom külső belső felújításon ment keresztül, újból szigetelték, a falakat vakolták és festették.

Az apátfalvi templom 2017. szeptemberben 260. születésnapját fogja ünnepelni. Az eltelt évek alatt ebbe az épületbe jártak keresztelkedni, elsőáldozni, házasodni vagy csak egy kicsit elcsendesedni a „pátfalvi” katolikusok. A templom a Maros mellett, a falu főterén, tanúja volt a falu jó és rossz sorsának, a sorsfordító eseményeknek több mint két és fél évszázadon keresztül. A Szent Mihály Plébániatemplom 2015-ben felvételt nyert Apátfalva Település Értéktárába.

Források: Historia Domus, Dr. Borovszky Samu: Csanád vármegye története 1715-ig. Tóth Ferenc: Apátfalva, Száz magyar falu könyvesháza sorozat, Dr. Szentkláray Jenő: A Csanád-egyházmegyei plébániák története.